

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 Mars 1885, kl. 3 e. m.

*Konstitutions-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckta motioner
om ändring af 87 § 2 mom. Regeringsformen.*

Vid 1881 års riksdag väckte Herr A. P. Lind särskilda motioner *dels* om upphäfvande af Kongl. förordningen den 16 November 1863, angående allmänt kyrkomöte, *dels* ock bland annat om sådana ändringar i 87 § 2 mom., 88 § och 114 § Regeringsformen, som ansåges böra blifva en följd af nämnda Kongl. förordnings upphäfvande och hvarigenom kyrkomötets medverkan vid stiftande, förändring, upphäfvande och förklaring af kyrkolag samt ändring och upphäfvande af presterskapets privilegier skulle upphöra; men sedan förstberörda motion på Lag-Utskottets hemställan blifvit af Riksdagen afslagen, afstyrkte Konstitutions-Utskottet och afslogo båda Kamrarne de föreslagna grundlagsändringarne.

Frågan återkom vid 1882 års riksdag, då Herr C. J. Svensén föreslog den ändring i 87 § 2 mom. Regeringsformen, att ordet »samtycke» skulle utbytas mot ordet »utlåtande». Såsom skäl för denna framställning anförde motionären hufvudsakligen, att kyrkomötesinstitutionen, om hvars inrättande förslag vid 1862—1863 årens riksdag af Konungen väcktes och af Ständerna godkändes, tillkommit för att, såsom en särskild statsinrättning till skydd för svenska kyrkans rättigheter och intressen, bereda preteståndet en ersättning för den representationsrätt, som detsamma, egentligen i egenskap af kyrkans ombud, förut egt, men genom ståndsorfattningens upphäfvande förlorat. Omfånget af den nya kyrkorepresentationens befogenhet utstakades i 9 § af Kongl. förordningen den 16 November 1863, om allmänt kyrkomöte, enligt hvilket

lagrum kyrkomöte tillkomme att upptaga kyrkliga mål, som Konungen till detsamma öfverlemnade eller hvarom fråga af någon dess ledamot väcktes; dock att mötet ej egde att, utöfver hvad i grundlag kunde varda medgifvet, annat eller mera besluta än underdåniga utlåtanden samt föreställningar och önskningsar att hos Konungen anmälas. Häri-genom hade kyrkomötets ställning, enligt motionärens förmenande, blifvit på ett klart och tydligt sätt angifven. Men kyrkomötets maktområde hade genast i början af dess tillvaro erhållit en högst väsentlig utsträckning genom det i samband med den nya Riksdagsordningens antagande gjorda tillägg till 87 § Regeringsformen, på grund hvaraf vid stiftande, förändrande eller upphäfvande af kyrkolag jemväl erfordrades samtycke af kyrkomötet, hvilket derigenom i själfva verket erhållit större rättigheter än dem, från hvilka preteståndet afstått. Om nemligen de tre andra stånden förenat sig om en mening, hade denna utan hinder af preteståndets motsatta åsigt blifvit Riksdagens beslut; hvaremot kyrkomötet stode såsom en själfständig myndighet, sidoordnad med Konung och Riksdag och med full makt att kullkasta de beslut, om hvilka desse förenat sig. Emellertid hade redan vid pröfningen inom Högsta Domstolen af förslaget till kyrkomötesförordning tungt vägande anmärkningar framstälts mot den maktställning, som var afsedd att tilldelas den nya kyrkorepresentationen, och en ledamot af denna domstol hade uttalat den mening, att om vid sidan af Riksdagen ställdes en annan, af denna oberoende representation för kyrkan, måste detta i längden framkalla stridigheter, som förlamade dem begge, så framt icke endera lyckades undertrycka den andra. En half mansålders erfarenhet hade sedermera icke jäfvat denna farhåga. Tredelningen af den lagstiftande makten på det kyrkliga området hade ledt till ett hämmande af allt reformarbete derstädes. Kyrkomötets förmåga att gifva själfständiga uppslag till förbättringar i vår snart tvåhundraåriga kyrkliga lagstiftning hade allt från början syntts stadd i aftagande; mötet hade hufvudsakligen visat sin styrka genom att helt och hållet eller delvis omintetgöra de reformplaner, som utgått från någon af de egentliga statsmakterna. Att detta förhållande ej kunde lända till svenska kyrkans och dess medlemmars sanna välfärd, låge emellertid i öppen dag. Hade nu kyrkomötets veto mot Konungs och Riksdags gemensamma beslut visat sig mäktigt att hämma det kyrkliga reformarbetet, men ej att skydda kyrkans sanna intressen eller rättigheter, syntes det vara klart, att bestämmelsen om detta veto borde ur grundlagen utgå. Och om sagda veto sålunda förfelat sitt ändamål, kunde dess afskaffande ej innebära någon kränkning af de förpligtelser, Riksdagsordningens stiftare kunde anses hafva iklädt

sig gent emot kyrkans målsmän inom ståndsrepresentationen. Kyrkomötet blefve härigenom hänvisadt till sin i kyrkomötesförordningen angifna naturliga ställning såsom en rådgifvande myndighet, hvars utlåtande inforrades vid stiftande, ändring eller upphäfvande af kyrkolag och hvars ord dervid vägde mera i samma mån som dess ledamöter, omedelbart utsedde för kyrkliga syften, kunde förutsättas i allmänhet inom detta område ega större sakkunskap än Riksdagens medlemmar, vid hvilkas val så många andra synpunkter måste göra sig gällande. Och det skyddsvärn, kyrkan kunde anses behöfva, borde hon i alla händelser säkrast och tryggast finna hos sin högste styresman, Konungen, hvilken ej torde gifva sin stadfästelse åt några omogna hugskott, äfven om sådana, mot all rimlig sannolikhet, vunne godkännande af svenska folkets representation. Slutligen fäste motionären uppmärksamheten derå, att det skydd för presterskapets privilegier, förmåner, rättigheter och friheter, som förbehållits genom stadgandet i § 114 Regeringsformen, att för ändring eller upphäfvande deraf fordras bifall af allmänt kyrkomöte, icke blefve rubbadt genom upphäfvande af det i § 87 af samma grundlag omförmälda veto.

Förslaget blef af Konstitutions-Utskottet afstyrkt och förkastades af Första Kammaren med 75 röster mot 25, men antogs af Andra Kammaren med 113 röster mot 63 att hvilat till grundlagsenlig behandling. Motionären föranleddes af den välvilja, hvarmed han funnit sitt förslag mottaget, att å nyo framlägga detsamma vid 1883 års riksdag. Med vidhållande af de skäl, han förut andragit, erinrade han vidare, att reformarbetet på det kyrkliga området ytterligare försvårades derigenom, att kyrkomötet ej sammanträdde oftare än hvart femte år. I intet annat lagbundet samhälle funnes, motionären veterligen, ett dylikt frö till en stat i staten; och då den svenska kyrkan ju vore en statskyrka, borde den väl ock foga sig i den ordning, som för alla andra institutioner och förhållanden inom samhället vore gällande. Då det återopats, att beviljandet af vetorätt åt kyrkomötet utgjort det vilkor, på hvilket presteståndet gifvit sitt bifall till upphörandet af dess särskilda representationsrätt inom Riksdagen, ville motionären erinra derom, att detta vilkor ej tagits för godt af ståndets majoritet, som genom sina reservationer uttryckligen gifvit till känna, att den endast till följd af en yttre nödvändighets tryck låtit ske hvad den ej kunde ändra. Ett vilkor, som ej tagits för godt af den ena parten, kunde väl ej vara bindande för den andra. Och det vore dessutom att tänka för lågt om vår kyrkas män att tro dem vilja bibehålla en dem medgifven undantagsställning en enda dag längre, än den visade sig vara till gagn för kyrka och sam-

hälle. Det hade anmärkts, att upphäfvande af kyrkans undantagsställning skulle innebära en maktutvidgning för en samhällsklass, allmogem. Men då denna samhällsklass icke på det kyrkliga området hade andra, för den egendomliga åsikter och intressen än den öfriga delen af det svenska folket, torde det med fog kunna sägas, att kyrkan kunde skatta sig lycklig, om den ej hade svårare fiender eller motståndare att bekämpa än Sveriges allmoge.

Frågan fick vid 1883 års riksdag samma utgång som vid den föregående: Konstitutions-Utskottet afstyrkte, och Första Kammaren afslog utan votering motionärens förslag, som deremot af Andra Kammaren med 108 röster mot 59 antogs till hvilande i grundlagsenlig ordning.

Vid innevarande riksdag hafva två motionärer, Herrar *P. Persson* i Isie och *A. Magnusson* i Lervik, å nyo dragit frågan under Riksdagens pröfning. I särskilda, från Andra Kammaren till Utskottet öfverlemnade motioner (N:is 24 och 50) hafva de nemligen hemställt:

Herr *P. Persson*: »att Riksdagen för sin del måtte besluta, att 'allmänna' kyrkomötets vetorätt blifver upphäfd;» och

Herr *A. Magnusson*: »det Riksdagen för sin del måtte besluta, »att uti 87 § 2 mom. Regeringsformen ordet 'samtycke' utbytes mot ordet 'utlåtande'».

I sin motivering anmärker Herr *Persson*, att ehuru många bestämmelser i vår gällande kyrkolag vore till den grad föråldrade, att deras ordagranna tillämpning skulle förändleda bråk, krångel, förargelse och separation, hade likväl de förhoppningar, man hyst, att det allmänna kyrkomötet skulle taga initiativ till nödiga förbättringar, slagit fel; och med den vetorätt, kyrkomötet nu eger, och den ytterst konservativa tendens, som karakteriserade detsamma, hade enskilde ledamöter af Riksdagens Kamrar tvekat att framkomma med förslag, hvarigenom de kunde blottställa sig sjelfva och Riksdagen för ett afslag från kyrkomötets sida. Efter att hafva erinrat om den långsamhet i reformarbetet, som vore en följd af tre beslutande makter, af hvilka en endast höres hvart femte år; och om den deraf vållade svårigheten att, äfven der det gamla vore af alla utdömdt, genom ömsesidiga jemkningar enas om det nya, framhåller motionären vidare, att presteståndet under ståndsriksdagarne icke egde vetorätt annat än i fråga om presterskapets privilegier och löner, hvilka sistnämnda numera blifvit reglerade för en tid af femtio år. Slutligen yttrar motionären:

»Upphävandet af kyrkomötets vetorätt kan ske på flera sätt, t. ex. från §§ 87, 88 och 114 Regeringsformen utgå de orden, som röra allmänt kyrkomöte; eller på annat sätt, att § 87 mom. 2 Regeringsformen

ändras så, att ordet *samtycke* utbytes mot ordet *utlåtande*; eller ock, på sätt Konstitutions-Utskottet kan finna lämpligast i den antydda rigtningen föreslå, dess rätt likmätigt enligt § 53 Regeringsformen och § 38 mom. 1 Riksdagsordningen.»

Herr Magnusson har i sin motivering anförts enahanda skäl för sin åsigt som de, hvilka Herr Svensén i sin motion vid 1882 års riksdag åberopat och för hvilka här ofvan redogjorts.

I sina afstyrkande utlåtanden i anledning af de vid 1882 och 1883 årens riksdagar väckta motioner anförde Utskottet hufvudsakligen, att då genom ständsförfattningens upphäfvande presteståndet afstod från den ståndet förut tillkommande rätt att såsom svenska kyrkans målsman delta i lagstiftningsarbetet, framstod oafvisligen behovet deraf, att statskyrkan egde en särskild representation, inom hvilken de speciella insigter i dit hörande frågor, som för vården af kyrkans intressen vore af nöden, kunde vara i vidsträcktare mån till finnandes, än hos den på allmänna val grundade nationalrepresentationen vore att påräkna. Att betydelsen af en sådan kyrkans målsman nogsammt beaktades, derom vittnade förhandlingarne angående nu gällande Riksdagsordning, och med visshet torde kunna sägas, att det för mången, som med sin röst bidragit till ständsförfattningens upphäfvande, varit en afgörande omständighet, att kyrkan framgent komme att blifva särskildt representerad.

Kyrkomötet hade sålunda berättigats att jemte Konungen och Riksdagen delta i den kyrkliga lagstiftningen; men i anledning af motionärens anmärkning, att mötets maktområde blifvit, utöfver hvad i Kongl. förordningen den 16 November 1863 om allmänt kyrkomöte bestämdes, väsentligen utsträckt genom det i § 87 Regeringsformen sedermera intagna stadgande om kyrkomötets samtycke såsom erforderligt för stiftande, ändring eller upphäfvande af kyrkolag, erinrade Utskottet, hurusom uti den af Kongl. Maj:t till 1862—1863 årens Riksdag aflättna proposition om antagande af en författning angående allmänt kyrkomöte uttryckligen framhölls, att, då verkan af kyrkomötets beslut måste bestämmas af grundlag, någon beslutanderätt enligt förslaget icke kunnat kyrkomötet tilläggas, men att, då ifrågavarande institution icke syntes i fullt mått kunna motsvara sin bestämmelse, med mindre kyrkomötet tillerkändes rätt att delta i stiftandet af kyrkolag, ordalagen i förslaget blifvit så affattade, att de lämpade sig jembväl för den utsträckning, som genom en grundlagsändring kunde komma till stånd. I förslagets § 9, som af

Rikets Ständer oförändrad antogs, var ock vidden af kyrkomötets maktområde gjord beroende af hvad i grundlag kunde i sådant hänseende varda medgifvet.

Det borde jemväl beaktas, att i rådslagen om kyrkans angelägenheter prester och lekmän toge lika del, en anordning, hvarmed lagstiftaren afsett lika mycket att begränsa det rent kyrkliga elementets inflytande som att tillförsäkra kyrkomötet den sakkunskap, hvilken för ett framgångsrikt reformarbete inom vår med en mängd stadganden af civillags natur sammanblandade kyrkolagstiftning kräfdes.

Att nu rubba grundvalarne för en statsinstitution, som egt bestånd under jemförelsevis allt för kort tid, för att någon fullständig erfarenhet om densammas verkningar ännu skulle kunnat inhemtas, eller ett säkert stöd vinnas för bedömande, om och i hvad mån en förändring deraf vore af nöden, kunde ej heller anses vara förenligt med den varsamhet, som vid hvarje förändring i grundlag borde göra sig gällande.

Den åsigt, Utskottet sålunda förut uttalat, vidhåller Utskottet fortfarande.

Då det blifvit påstådt, att »kyrkomötets veto mot Konungs och Riksdags gemensamma beslut visat sig vara ett hinder, mäktigt att hämma det kyrkliga reformarbetet», måste Utskottet konstatera, att detta påstående är origtigt. Allenast två särskilda, af Konung och Riksdag gemensamt fattade beslut hafva blifvit underställda kyrkomötets pröfning (båda år 1873); och dessa hafva blifvit af mötet gillade. Öfver åtta af Riksdagen fattade beslut har Kongl. Maj:t infordrat kyrkomötets utlåtande; sex af dessa har mötet godkänt, och endast i fråga om två — angående ändringar dels i bestämmelserna om indigenatsrätten och dels i gällande stadganden rörande prest- och pastoralexamen samt om andra villkor för presterlig befordran — har kyrkomötet omfattat åsigter, i mer eller mindre mån afvikande från Riksdagens. Kyrkomötet har således icke en enda gång utöfvat sin rätt till veto mot båda statsmakternas sammanstående beslut; och af ofvanstående redogörelse framgår jemväl, att mötet åtminstone icke gent emot de från den ena statsmakten, Riksdagen, utgångna reformplaner kan sägas hafva intagit en hufvudsakligen negativ ställning. Utskottet vill ej uttala något omdöme om det sätt, hvarpå mötet användt sin rätt till initiativ på kyrkolagstiftningens område; men äfven om något derutinnan skulle anses vara från mötets sida eftersatt, kan något skäl för upphäfvandet af vetorätten desto mindre derur hemtas, som mötets förmåga af sjelfständiga reformförslag näppeligen lär förhöjas genom en förminskning af dess inflytande på lagstiftningsarbetet. Och särskildt bör det framhållas, att, om åtskilliga

inom mötet väckta förslag till lagändringar icke vunnit mötets bifall, sådant icke bevisar, att ju icke utgången kunnat blifva en annan, om samma förslag framkommit i den fullständigare form och varit åtföljda af den omsorgsfullare utredning, som tillgodokomma ett af Konung och Riksdag antaget lagförslag.

Kyrkolagen omfattar så väl allt, som rör kyrkans inre ordning, hennes troslära, hennes liturgi m. m., som ock stadganden angående kyrkans förhållande till staten och dess öfriga institutioner, kyrkans ekonomi o. s. v.; och lika så visst som statsmakterna böra ega åtminstone del i beslutanderätten öfver kyrkans, så att säga, statsborgerliga förhållanden, lika obestriddigt synes det vara, att kyrkan, ej mindre än öfriga inom staten bestående religiösa samfund, måste ega rätt att åtminstone deltaga i reglerandet af hennes inre angelägenheter. Långt ifrån att skälen för upprätthållandet af en med verklig beslutanderätt försedd representation för kyrkan förminskats sedan den nya Riksdagsordningens införande, har tvärtom ett nytt, oemotsägligt principiellt skäl tillkommit genom den vid 1870 års riksdag antagna förändring af 26 § Riksdagsordningen, hvarigenom främmande trosbekännares behörighet att väljas till riksdagsmän blifvit i väsentlig mån utvidgad.

Slutligen torde det böra påpekas, *dels* att den långsamhet i kyrkolagstiftningsarbetet, hvilken framhållits såsom en följd af det allenast hvar femte år sammanträdande kyrkomötets deltagande deri, icke afhjelpes genom en sådan ändring af 87 § 2 mom. Regeringsformen, som Herr Magnusson föreslagit, eller genom upphäfvande af kyrkomötets vetorätt, så länge likväl dess utlåtande skulle inhemtas, *dels ock* att förändringen skulle komma att medföra den påföljd, att Konungen städse måste höra kyrkomötet, innan en kyrklig fråga hänvisades till Riksdagen, enär mötets utlåtande ej kunde infordras öfver en redan afgjord sak, och att således den frihet, som för närvarande förefinnes att först vända sig till den af de båda institutionerna, som efter frågans beskaffenhet anses först böra yttra sig, komme att försvinna.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer Utskottet,
att Herrar P. Perssons och A. Magnussons ifråga-
varande motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd
föranleda.

Stockholm den 10 Mars 1885.

På Utskottets vägnar:

MAGNUS HALLENBORG.

Reservationer:

af Herrar Friherre Nordenskiöld, Farup, Johnsson, Jönsson, Norén, Olsson, A. Petersson, Ljungman och Siljeström: »De skäl, som kunna anföras till stöd för den af Herr Magnusson föreslagna grundlagsförändringen, hafva dels uti hans egen, dels i Herr Per Perssons motion blifvit så fullständigt och väl angifna, att föga eller intet är i det fallet att tillägga. Vi anse ock för vår del dessa skäl vara fullt tillräckliga såsom grund för antagande af det ifrågavarande ändringsförslaget.

Den närmaste följderna af en sådan förenkling i kyrkolagstiftningen, som af motionärerna åsyftats, måste blifva, att Kyrkolagen lättare och utan allt för stor tidsutdrägt komme att befrias från de stadganden af rent eller väsentligen civil natur, med hvilka den för närvarande är belamrad och som icke rätteligen höra dit, men hvilka, så länge de kvarstå, skola komma att utgöra oupphörliga anledningar till tvister mellan Riksdagen och Kyrkomötet; hvaremot, i den mån en sådan utsofring sker och Kyrkolagen mer och mer blir i egentlig mening en lag för kyrkan, både denna lag skall vara mindre utsatt för ingrepp från Riksdagens sida, och Kyrkomötet mer och mer kommer att blifva en verklig representation för svenska kyrkan, den der med desto större auktoritet kan göra sig gällande i de rent kyrkliga och religiösa frågorna. Redan på den tid, då förslaget till inrättande af ett kyrkomöte först framställdes, uttalades af många kyrkans varma vänner den önskan, att den nya institutionen måtte erhålla en sådan karakter, som här antydts, under det de endast med tvifvel och misstro emotsågo de följderna, hvilka efter deras mening måste komma att uppstå af den blandade lagstiftningsrätt, som sedermera fick sitt uttryck i den nya redaktionen af 87 § 2 mom. Regeringsformen.

Att Riksdagen, efter en sådan förändring af nyssnämnda grundlagsparagraf, som nu föreslagits, kunde komma att otillbörligt ingripa i de rent kyrkliga frågornas behandling, låter visserligen säga sig af den, som icke vill reformen, men någon sannolikhet har icke ett sådant antagande. Det är, allra helst i vår tid, icke genom en mer eller mindre omtvistad yttre maktfullkomlighet, utan genom anda och lif, som kyrkans och religionens sanna intressen kunna göras gällande, och det lär icke kunna betviflas, att ju mer Kyrkomötet blir hänvisadt att ställa sig på en sådan ståndpunkt, desto större skall dess anseende och inflytande blifva i allt, som hör till dess egentliga verksamhetsfält. .

Ej heller bör förbises, att kyrkan eger i sitt öfverhufvud, Konungen, en målsman, hvars auktoritet i det fallet så mycket mindre får underskattas, som, derest Kyrkomötets verksamhetssfer inskränkes på sätt här angifvits, Konungen icke lär kunna hafva någon betänklighet vid att ställa sig på Kyrkomötets sida, om något öfvergrepp af Riksdagen mot all förmodan skulle försökas.

På grund af hvad sålunda anförts hafva vi i Utskottet yrkat, liksom vi fortfarande yrka på bifall till Herr Magnussons förslag, att uti 87 § 2 mom. Regeringsformen ordet »samtycke» utbytes mot ordet »utlåtande». Ju förr den härigenom uttalade förändringen i Kyrkomötets politiska maktställning kommer till stånd, desto lyckligare för vår kyrkas religiösa utveckling, som för Kyrkomötet är dyrbarare än bevarandet af en yttre maktfullkomlighet.»

af Herr *Hedin*: »I motiven till Kongl. Maj:ts proposition vid 1862—63 års riksdag angående ny riksdagsordning och vissa dermed sammanhängande ändringar i Regeringsformen anføres intet annat skäl för medgifvande åt Kyrkomötet af andel i kyrkolagstiftningen, än att, derest förslaget till ny Riksdagsordning blefve antaget, statskyrkan skulle upphöra att »genom ett särskildt stånd vara representerad i nationalförsamlingen».

I detta sammanhang och under en situation, då hela samhällets hufvudfråga var just ståndsförfattningens upphäfvande, hvarefter *ingen-ting* vidare skulle blifva »genom ett särskildt stånd», representeradt i nationalförsamlingen, skulle nämnda skäl för kyrkomötesvetot sannerligen te sig allt för löjligt, derest det vore att taga på allvar, derest det liksom grundlagarne skulle tillämpas efter ordalydelsen.

Men, som man vet, utgjorde de anförda orden blott en omskrifning af en sanning, som det ej ansågs rätt konvenabelt att säga rent ut: nemligen att man härigenom skulle underlätta riksdagspresteståndets frivilliga återtag från den politiska skådeplatsen, dess bifall till representationsförändringen, dess samtycke till undanrödjande af den »redan vittnade grund», som hotade att »sönderfalla», och som ej längre kunde »till fäderneslandets båtнад» bibehållas.

Det är äfvenledes bekant, att de högvördiges bifall till den stora reformen knappast gafs, och att den i alla händelser ej vans på *det* sättet.

Nu vill man likväl, att statsmakten skall, förmodligen ända till tidernas fullbordan, bära denna onödigtvis åtagna black om foten, hvar till den sjelf har nyckeln! En sådan retrospektiv artighet mot 1865 års

Clerus comitialis synes mig verkligen gå nog långt, och det högloffiga Utskottet borde, i min tanke, åtminstone ej hafva yttrat sig i sådan rigtning, om det också ej nu ville förorda en förändring.

På hufvudsakligen de skäl, som många gånger tillförene blifvit anförda, har jag yrkat bifall till förslaget om utbytande i § 87 Regeringsformen af ordet »santtycke» mot ordet »utlåtande». Härmed borde visserligen följa äfven en förändring af § 88 Regeringsformen, men den kan utan skada anstå till en följande riksdag.

Hvad Kyrkomötet genom förlusten af vetot i kyrkolagsfrågor förlorar i *vis inertia* beror det af mötet sjelft att ersätta genom att förvärfva sig en moralisk auktoritet inför folkmeningen. Lag-Utskottet år 1863 yttrade: »äfven om den särskilda kyrkorepresentationens röst endast vore konsultativ, lärer deraf ingalunda följa att den skulle sakna en afgörande vikt. Äfven Rikets Ständers röst i ekonomiska lagstiftningsfrågor är endast konsultativ; men att de af Ständerna derutinnan uttalade åsichter ändock hafva sin tyngd, är obestriddligt.»

Att göra dessa ord till en på Kyrkomötet tillämplig sanning, det beror af Kyrkomötet sjelft. Må det först taga initiativet till att reformera sig sjelft, främst genom förslag om sjelfskrifvenhetens upphäfvande. Må det vidare blifva äfven en i öfrigt reformerande församling. Mera behöfs ej.

Men något sådant förespå ty värr ej tidens tecken. De gode herrar och svenske män, som ej länge sedan utarbetade ett förslag till ny Kyrkolag, ville ju hafva så väl kyrkostämmoförordningen som *kyrkomötesförordningen inryckta i den nya kyrkolagen*, således ändringar äfven i nämnda förordningar underkastade mötets veto. Detta lilla försök röjer arten hos den unga tredje statsmaktens ledare, gynnare och vänner. Makten att hindra reformer synes vara dem kärare än allt annat. Det sinnelaget skall ej gifva med sig förrän, genom vetots upphäfvande, Kyrkomötet blifvit hänvisadt till att försvara sig och sin plats och sitt inflytande endast genom andans kraft i de skäl, det kan förebbringa i sina »underdåniga utlåtanden samt föreställningar och önsknings». För Kyrkomötets eget väl måste man därför önska dess förlossande från vetomaktens farliga frestelser och sömngifvande inverkan.»

Herr *Carlsson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ifrågavarande ärendes slutliga behandling inom Utskottet.